

نگاه بیرون

چرا توافق هسته‌ای ایران هنوز برای اروپا مهم است

الی گرانمایه - ترجمه: روح‌اله نخعی

● سه سال پیش، ایران و قدرت‌های جهانی برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) را پیاژه کردند که در مقابل لغو تحریم، برنامه تسلیحاتی هسته‌ای این کشور را محدود می‌کرد. این توافق هنوز هرچند با سختی، اما پابرجاست. بعد از خروج ایالات متحده در می (اردیبهشت) گذشته، شانه‌هایی روبه‌رشد حاکی از این هستند که کشورهای امضاکننده، در تلاش برای جلوگیری از فروپاشی برجام به ستوه و درماندگی رسیدند. در چنین فضای، برای سرمایه‌گذاران توافق مهم است که به خاطر داشته باشند چرا این توافق اهمیت خود را حفظ کرده است:

● برجام محصول بیش از یک دهه مذاکره است.

غرب نگران بود که برنامه هسته‌ای روبه‌گسترش ایران، خطر جدی تسلیحاتی به همراه داشته باشد. نگران‌کننده‌تر از هر چیز برای اروپا، این احتمال بود که ایالات متحده، اسرائیل یا هر دو، به کشوری ۸۰ میلیونی حمله نظامی کنند. بعد از تهاجم به افغانستان در ۲۰۰۱ و عراق در ۲۰۰۳، اروپایی‌ها می‌خواستند از بی‌ثباتی بیشتر در منطقه اجتناب کنند.

● برجام برای هیچ‌کدام از طرفین بی‌نقص نیست؛ اما حول محور مصالح‌های سیاسی بنا شده که به دغدغه‌های اساسی هر دو طرف رسیدگی می‌کند؛ هم ایران و هم گروه ۱+۵ (آمریکا، فرانسه، انگلیس، چین، روسیه و آلمان). طبق تخمین‌های ایالات متحده، برجام بازه زمانی را که ایران برای ساخت یک بمب هسته‌ای لازم داشت از دو تا سه ماه، به حدود یک سال افزایش داد. درمقابل، تهران رفع تحریم‌های سازمان ملل، اتحادیه اروپا و ایالات متحده را دریافت کرد. گرچه ایالات متحده تحریم‌هایی را که در ابتدا تحت برجام لغو کرده بود برگرداند، اما سازمان ملل و اتحادیه اروپا از انجام چنین کاری خودداری کرده‌اند.

● تحت برجام، ایران ۹۸ درصد از اورانیوم غنی‌شده‌اش را به خارج از کشور فرستاد، سقف غنی‌سازی اورانیومش را در ۳۶۷ درصد نگه داشت، دوسوم از سانتریفوزهای نصب‌شده‌اش را حذف کرد، با تبدیل مرکز غنی‌سازی فردو به یک تأسیسات تحقیقاتی موافقت کرد، طراحی رآکتور آب سنگین ارارک را تغییر داد و به بازرسان بین‌المللی اجازه دید دسترسی گسترده‌تری به تجهیزات هسته‌ای‌اش داشته باشد.

● آژانس جهانی انرژی اتمی (آی‌ای‌ای‌ای) که ناظر بر برجام است، بیش از ۱۰ گزارش داشته که تأیید می‌کنند ایران به توافق پایبند است. این کشور این‌کار را با وجود خروج آمریکا از برجام انجام می‌دهد. دونالد ترامپ این اقدام را علی‌رغم تأییدیه نهادهای اطلاعاتی ایالات متحده بر نتیجه‌گیری آژانس درباره پایبندی ایران انجام داد.

● در کنار منافع هسته‌ای، برجام مسیری سیاسی بین غرب و ایران باز کرد تا به‌تدریج خصومت متقابل در مسئله هسته‌ای را کاهش دهند و شاید به سمتی بروند و نهایتاً به عادی‌سازی روابط برسند. این عادی‌سازی نتیجه‌ای است که دشمنان ایران در خاورمیانه بیش از هر چیز از آن ترس دارند؛ ازهمین‌رو، اسرائیل و عربستان‌سعودی، تلاش‌های خود را برای تسریع فروپاشی برجام افزایش داده‌اند. خروج ایالات متحده از این نشست در کازارزی که ترامپ آن را «فشار حداکثری» می‌خواند، هديه‌ای به این گروه و تندروها در تهران است. این دو گروه، همگی به دنبال تضعیف روابط بین اروپا و ایران هستند.

اروپا با فشار فزاینده از سوی ایالات متحده، اسرائیل و عربستان‌سعودی مواجه است تا سطح روابطش با ایران را در همه زمینه‌ها کاهش دهد و وارد جو «فشار حداکثری» شود. ایالات متحده و لهستان می‌خواهند ماه آینده در ورشو نشستی را حول محور خاورمیانه میزبانی کنند که طبق گزارش‌ها روی ایران تمرکز خواهد داشت. این نشست بخشی از این راهبرد فاصله‌انداختن بین اروپا و ایران را شکل می‌دهد.با توجه به شدت تحریم‌های ثانویه اخیر ایالات متحده، ایران احتمالاً فقط در شرایطی به رعایت توافق هسته‌ای ادامه می‌دهد که اروپا، چین و روسیه دلایل ملموس‌تری برای این کار به او بدهند. نشانه‌هایی فزاینده حاکی از این هستند که صبر ایران تا ابد دوام نمی‌آورد، به‌خصوص درحالی‌که گزارش می‌شود فروش نفت، به‌عنوان یکی از منابع اساسی درآمد این کشور، از زمان اعمال دوباره تحریم‌های آمریکا تقریباً ۶۰ درصد کاهش داشته است.

نهایتاً همه امضاکنندگان برجام متوجه‌اند که این توافق فقط زمانی عملکرد کامل خود را خواهد داشت که ایالات متحده دوباره به شکلی درگیر آن شود، لاقلاً با سبک‌کردن تحریم‌های ثانویه‌اش روی شرکت‌های خارجی که با ایران کار می‌کنند.تا آن زمان، اروپا باید به تلاش‌هایی در حفظ برجام ادامه دهد. این نیازمند ثبّت و عملیاتی‌سازی اس‌پی‌وی خواهد بود (درحالی‌که اقدامات واقعی برای این ابزار در جریان است، گزارش‌ها نشان می‌دهند هنوز هفته‌ها به تکمیل فاصله دارد). چین باید به وظیفه خودش بپردازد و به کاهش اخیر تجارت با ایران رسیدگی کند، به‌جای اینکه منتظر باشد تا ببیند چه نفعی می‌تواند از اس‌پی‌وی اروپایی ببرد.

منبع: اندیشکده شورای اروپایی روابط خارجی European Council on Foreign Relations

وزیر خارجه ایران هم به چالش جدید فضای مجازی پیوست؛ البته نه با منتشرکردن دو عکس از خود که گذر ۱۰ساله زمان را نشان بدهد، بلکه با کنار هم قراردادن دو مطلب از جان بولتون، مشاور امنیت ملی آمریکا که با احتمال حمله نظامی به ایران اشاره دارد؛ آن‌هم به فاصله ۱۰ سال. در تصویر اول، بولتون ۱۰ سال پیش (سال ۲۰۰۹) در روزنامه واشنگتن‌پست نوشته بود: «زمان برای حمله نظامی اسرائیل فرارسیده؟» و در تصویر دوم، یعنی سال ۲۰۱۹، به درخواست بولتون از وزارت دفاع آمریکا برای بررسی گزینه‌های حمله نظامی به ایران اشاره شده بود؛ درخواستی که به‌تازگی روزنامه وال‌استریت‌ژورنال آن را مطرح کرد و در فضای رسانه‌ای آمریکا هم مرکز توجه قرار گرفت. ظریف عنوان توپیت چالش ۱۰ساله را این برگزیده است: «همان قلدر، همان قلدری. همان توهم»، اشاره او به بولتون، مشاور امنیت ملی آمریکاست که گاهی به نظر می‌رسد مسئولیتش در کاخ سفید با برلایان هوک، رئیس گروه «اقدام علیه ایران»، تفاوت چندانی

وزیر خارجه به چالش ۱۰ سال پیوست

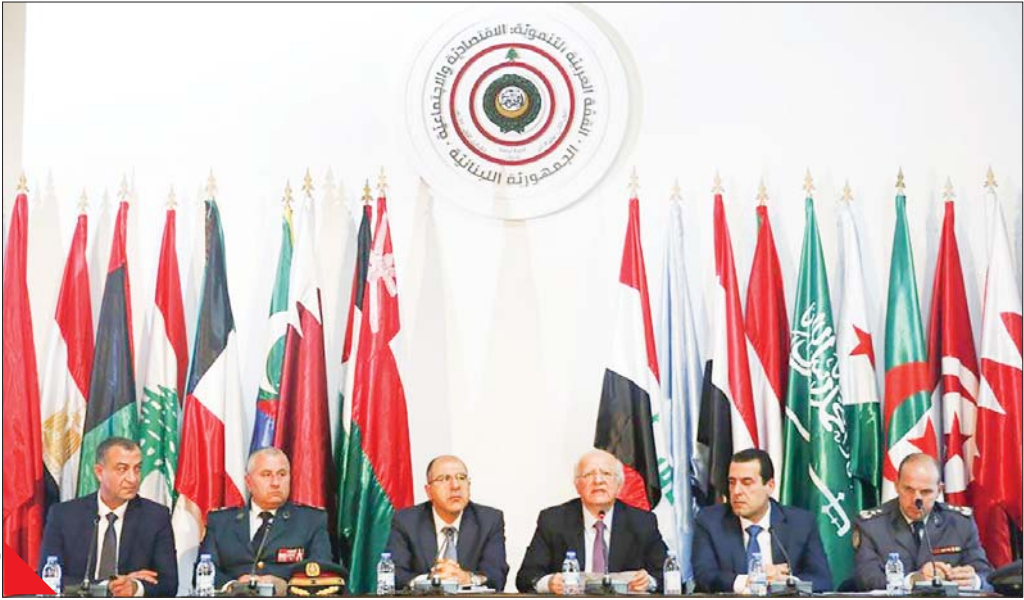
همان قلدر، همان قلدری، همان توهم

ندارد. درحالی‌که کمتر از یک سال است به جمع ساکنان ضدایرانی و تندرو کاخ سفید اضافه شده، ولی قبل از آن نیز اقدام ضدایرانی جزء محورهای اقدامات و اظهارنظرهای او بود. وزیر خارجه نیز با استفاده متفاوت از «چالش ۱۰ساله»، نشان داده بولتون سال‌هاست درگیر موضوع ایران است.

توپیت ظریف در فضای مجازی مرکز توجه کاربران قرار گرفته است؛ اما این اولین‌بار نیست که توپیت‌های ظریف در فضای مجازی با توجه همراه می‌شود و مقامات ضدایرانی آمریکا و حتی متحدان آنها را وادار به واکنش می‌کند. ظریف بارها در توئیتر با مقافات آمریکایی وارد چالش شده و به ادعاهای آنها پاسخ داده است. او به‌تازگی در سومین سالگرد برجام نوشت: «۴۰ سال پیش در چنین روزی ایرانیان عامل دست‌نشانده آمریکا را مجبور به ترک ایران کردند. سه سال پیش نیز در چنین روزی برجام به اجرا درآمد و به سال‌ها امنیتی‌سازی ایران پایان داد. به‌رغم دیسپسه‌های آمریکا در مقابل ایران در ۴۰ سال

نشست اقتصادی کشورهای عربی در بیروت

مسئله بازگشت سوریه به اتحادیه عرب

ضدایرانی دارد و این موضع‌گیری‌ها اغلب با رهبری عربستان‌سعودی به ضدیت با ایران رقم می‌خورد. درحالی‌که با بازگشت سوریه به این اتحادیه ممکن است در مواضع آن نسبت به ایران تغییر ایجاد شود. چندی پیش عمرالبشیر، رئیس‌جمهوری سودان، به‌عنوان اولین رهبر جهان عرب، بعد از آغاز جنگ به سوریه به دمشق سفر و با بشار اسد ملاقات کرد. همه تحلیل‌ها بعد از آن ملاقات مبنی بر این بود که سودان امید بازگشت سوریه به حالت عادی و خروج عضویت این کشور از تعلیق عضویت در اتحادیه عرب را زنده کرده است. سخنگوی وزارت خارجه ایران نیز به این سفر واکنش مثبت داشت. درحالی‌که الجزیره در تحلیلی که روز گذشته منتشر کرده مدعی شده که این نشست در راستای اهداف ضدایرانی آمریکا در مواجهه با موضوع سوریه است، شاهد مثال این تحلیل را کاستن از نفوذ ایران و حزب‌الله در سوریه دانسته و معتقد است آمریکا در تلاش است با افزایش نفوذ کشورهای عربی در سوریه، از تأثیرگذاری تهران در دمشق پیشگیری کند.

تهدید آمریکا علیه لبنان

درحالی‌که از اعلام خروج نیروهای آمریکایی از

سوریه هنوز یک ماه نگذشته، واشنگتن در تلاش است تأثیرگذاری خود در آینده سوریه را همچنان تضمین کند؛ این‌بار با ابرار تهدید. در همین شرایط وزارت خارجه آمریکا با ارسال تلگرافی به لبنان درخصوص مشارکت سوریه در نشست سران عرب در بیروت هشدار داده و تهدید کرده درصورتی‌که بیروت در بازسازی سوریه مشارکت کند، تحریم خواهد شد. به گزارش خبرگزاری تسنیم، روزنامه لبنانی الاخبار اعلام کرد که به نسخه‌ای از تلگراف محرمانه سفارت لبنان در واشنگتن که برای بیروت ارسال شده، دست پیدا کرده است که نشان می‌دهد موضع ایالات متحده آمریکا درخصوص دعوت سوریه به نشست سران اقتصادی کشورهای عربی که قرار است در بیروت برگزار شود، منفی است و واشنگتن تهدید کرده که در صورت مشارکت لبنان در بازسازی سوریه تحریم‌هایی ضد این کشور اعمال خواهد شد.

آمریکا از لبنان خواسته بود که از سوریه برای حضور در اجلاس اقتصادی سران کشورهای عربی از دمشق از حضور در این نشست عذرخواهی کرده

از راه‌های مختلف به وزارت خارجه لبنان ابلاغ شده

گذشته و نیز خروجش از برجام، ایرانیان افسانه قدرقدرتی آمریکا را درهم شکستند». معاون ظریف، یعنی عباس عراقچی نیز در همین زمینه از ترامپ برای نشان‌دادن غیرقابل‌اعتمادبودن آمریکا تشکر کرد. عباس عراقچی نوشت: «امروز سومین سالگرد توافق هسته‌ای ایران است که نشان داد آمریکا چقدر غیرقابل‌اعتماد و اتکاناپذیر است. یک رئیس‌جمهوری امضا می‌کند، دیگری خارج می‌شود؛ از رئیس‌جمهوری ترامپ ممنونیم که این را نشان داد. شرم باد!». این توجیه همراه می‌شود و مقامات ضدایرانی آمریکا و حتی متحدان آنها دیگر خروج خود از برجام را معجزه‌آسا توصیف کرد. دونالد ترامپ گفت: «از زمانی که به ریاست‌جمهوری رسیدم، کار معجزه‌آسایی با ایران انجام داده‌ایم. من از توافق هسته‌ای وحشتناک و ضعیف با ایران خارج شدم. من به جرئت می‌گویم ایران حال حاضر با کشوری که دو سال پیش بوده است، بسیار تفاوت دارد». به گزارش «ایسنا»، او در ادامه مدعی شد ایران خواهان مذاکره با ایالات متحده است.

بود. همچنین سفارت لبنان در واشنگتن نیز مواضع وزارت خارجه آمریکا را دریافت و آن را به وزارت خارجه لبنان انتقال داده است.

مخالفت حریری با دعوت سوریه

در همین حال، یک روزنامه لبنانی فاش کرد که وزیر امور خارجه لبنان نامه‌ای برای اتحادیه عرب در مورد لزوم بازگرداندن سوریه به این اتحادیه آماده کرد، اما به دلیل مواضع نخست‌وزیر این کشور از ارسال آن خودداری ورزید. به گزارش ایسنا، روزنامه لبنانی الجمهریه نوشت، جبران باسیل، وزیر خارجه این کشور، در دوم ژانویه نامه‌ای را برای احمد ابوالبغیط، دبیرکل اتحادیه عرب، تهیه کرد و در آن با اشاره به تصمیم تعلیق عضویت سوریه در این اتحادیه در نوامبر ۲۰۱۱ نوشت:

امروز زمان آن رسیده که این اشتباه را اصلاح کنیم. بنابراین از شما می‌خواهم در اسرع وقت نشست فوق‌العاده‌ای را برای شورای وزرای خارجه عرب به منظور بازگرداندن سوریه به اتحادیه عرب و توقف اجرای تصمیم تعلیق عضویت سوریه برگزار و این کشور را به اجلاس اقتصادی سران عرب که بیستم ژانویه به میزبانی بیروت برگزار می‌شود، دعوت کنید. این روزنامه نوشت: مخالفت «جدی» سعد حریری، نخست‌وزیر مامور به تشکیل دولت لبنان با این امر موجب نابودی تلاش‌های باسیل شد. به گزارش محرمانه سفارت لبنان در واشنگتن که برای بیروت ارسال شده، دست پیدا کرده است که نشان می‌دهد موضع ایالات متحده آمریکا درخصوص دعوت سوریه به نشست سران اقتصادی کشورهای عربی که قرار است در بیروت برگزار شود، منفی است و واشنگتن تهدید کرده که در صورت مشارکت لبنان در بازسازی سوریه تحریم‌هایی ضد این کشور اعمال خواهد شد.

آمریکا از لبنان خواسته بود که از سوریه برای

حضور در اجلاس اقتصادی سران کشورهای عربی

از دمشق از حضور در این نشست عذرخواهی کرده

از راه‌های مختلف به وزارت خارجه لبنان ابلاغ شده

بازرگان سیاست‌ورز بود نه سیاست‌باز

که نظم و برنامه‌ریزی دقیق در زندگی مهندس بازرگان است». این عضو نهضت آزادی ایران ابراز کرد که مهندس بازرگان برای تک‌تک جملاتی که می‌گفت و می‌نوشت تعمق و تفکر می‌کرد و اهل

نگاه

خاورمیانه آرام

حسن هادی - کارشناس روابط بین‌الملل

● آرامش پس از توفان در خاورمیانه با پایان جنگ سوریه، جذابیت خاصی به این منطقه داده است. از یک‌سو این منطقه همیشه محبوب ابرقدرت شرق؛ یعنی روسیه بوده است. به‌خصوص پس از استمرار و بقای حکومت بشار اسد، این پیروزی شیرین برای روس‌ها فرصت مناسب و منحصربه‌فردی را در عرصه‌های اقتصادی و سیاسی فراهم کرده است تا با تسلط به مرزهای شمالی در همسایگی متحدان آمریکا موازنه منفی را در این منطقه به نفع خود تغییر دهد. از طرف دیگر این آرامش وسوسه‌برانگیز فرصتی را برای نفوذ قدرت‌های دیگر فراهم کرده است. این روزها رفت‌وآمدهای زیادی در خاورمیانه دیده می‌شود. قدرت‌های مدعی و نافوذ در حال یارگیری هستند. پمپئو سفر دوره‌ای خود را به کشورهای عربی شروع کرده است. نگفته پیداست این سفر ناشی از ترس افزایش نفوذ ایران و روسیه در منطقه و جلوگیری از گسترش دامنه این نفوذ است. رژیم اسرائیل در حال برقراری رابطه با کشورهای عربی و نفوذ بیشتر در حاشیه خلیج فارس است و حتی با را فراتر از این نیز گذاشته و با همسایه دیواره‌بدیار ایران؛ یعنی عراق در حال ایجاد ارتباط است که این موضوع را نیز می‌توان همسو با سفر پمپئو به منطقه و در راستای ایران‌هراسی بررسی کرد. عراق و سوریه در کانون توجه سرمایه‌گذاران شرقی و غربی هستند. به نظر می‌رسد درحال‌حاضر اهداف اقتصادی جای موضوعات سیاسی را گرفته است و توافقات اقتصادی محوریت همه این رفت‌وآمدهاست. باید از بازار به‌وجودآمده در منطقه نهایت بهره را برد. با توجه به تحریم‌های گسترده علیه کشورمان، اکنون عراق و سوریه بیش از پیش مورد توجه سرمایه‌گذاران سنتی خاورمیانه قرار خواهند گرفت. در این‌زودنبده‌ها فعلاً ردپایی از هند و چین دیده نمی‌شود. به نظر می‌رسد آنها از موقعیت پیش‌آمده برای ایران بهره‌کافی و وافی را می‌برند و قصد ندارند این چتره پرسود را به هیچ قیمتی از دست بدهند و با نیم‌نگاهی به سوریه و عراق تحولات اقتصادی این دو کشور را رصد می‌کنند. فعلاً عراق برای شروع یک همکاری همه‌جانبه اقتصادی با ایران در سفر اخیر ظریف روی خوش نشان داده. از طرف دیگر جنبیتی نیز به فلسطین اشغالی اعزام کرده است. باید دید در عمل چه خواهد شد و این سیاست یکی به نعل یکی به میخ تا چه حد برای این کشور مصیبت‌زده کارساز خواهد بود. با خروج نیروهای آمریکایی از سوریه شرایط مناسبی برای روسیه در منطقه رقم خواهد خورد؛ کشورهای حاشیه خلیج‌فارس هم که گوش‌به‌فرمان آمریکا، آرام در حال اجرای فرامین ترامپ هستند. حتی بی‌طرف‌ترین کشورهای عربی هم درحال‌حاضر نشان داده‌اند بی هیچ قیدوشرطی، اولویت اصلی اجرای سیاست‌های آمریکاست. موضوع یمن هم خوانه‌ناخواه به‌زودی حل‌وفصل خواهد شد و سرنوشت دولت آینده این کشور در یک همه‌پرسی رقم خواهد خورد. در این میان بهترین راه برای ایران با توجه به شرایط و بحران‌های اقتصادی تحمیل‌شده، انتخاب راه اعتدال و مدارا با همه کشورهای منطقه و اصلاح رابطه و تغییر شیوه تاکتیکی برخورد با کشورهای عربی حاشیه خلیج‌فارس است. با این روش سیاست‌هایی که برای ایران مفید بوده است تا این روابط را به دوران طلایی خود؛ یعنی زمان ریاست‌جمهوری مرحوم آیت‌الله هاشمی بازگرداند و از سیاست اعتدال‌گرایانه مرحوم هاشمی در استفاده از آرامش ایجادشده در خاورمیانه بهره کافی ببرد.

